

DEMONSTRATION OF LEGAL CULTURE AND ITS FUNCTIONS IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY

Shokhsanam Madumarova
Independent researcher
NamSU
Namangan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: legal culture, civil society, legal education, civil participation, rule of law, social cohesion, legal awareness.

Received: 25.09.24

Accepted: 27.09.24

Published: 29.09.24

Abstract: Legal culture is the cornerstone of development and stability of civil society. It includes collective values, norms and attitudes to law and legal institutions in society. This article examines the manifestation of legal culture and its important functions in the formation of a strong civil society. Examining the role of legal education, mindset, and behavior, this research suggests that a well-developed legal culture can help increase citizen engagement, social cohesion, and the rule of law.

FUQAROLIK JAMIYATINI RIVOJLANTIRISHDA HUQUQIY MADANIYAT VA UNING FUNSIYALARINI NAMOYON BO'LISHI

Shoxsanam Madumarova
mustaqil tadqiqotchi
NamDU
Namangan, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: huquqiy madaniyat, fuqarolik jamiyati, huquqiy ta'lim, fuqarolik ishtiroki, qonun ustuvorligi, ijtimoiy hamjihatlik, huquqiy xabardorlik.

Annotatsiya: Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatini rivojlantirish va barqarorligini ta'minlashning tamal toshi hisoblanadi. U jamiyatdagi huquq va huquqiy institutlarga jamoaviy qadriyatlar, normalar va munosabatlarni o'z ichiga oladi. Ushbu maqola huquqiy madaniyatning namoyon bo'lishi va uning mustahkam fuqarolik jamiyatini shakllantirishdagi muhim vazifalarini o'rganadi. Huquqiy ta'lim, ong va xulq-atvorning rolini o'rganib chiqqan holda, ushbu tadqiqot yaxshi rivojlangan huquqiy madaniyat

fuqarolarning faolligini, ijtimoiy hamjihatlikni va qonun ustuvorligini oshirishga yordam berishi mumkinligini ko'rsatadi.

ДЕМОНСТРАЦИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ И ЕЕ ФУНКЦИЙ В РАЗВИТИИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Шохсанама Мадумарова
Независимый исследователь
НамГУ
Наманган, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: правовая культура, гражданское общество, юридическое образование, гражданское участие, верховенство права, социальная сплоченность, правосознание.

Аннотация: Правовая культура является краеугольным камнем развития и стабильности гражданского общества. Оно включает в себя коллективные ценности, нормы и отношение к праву и правовым институтам в обществе. В данной статье рассматривается проявление правовой культуры и ее важные функции в формировании сильного гражданского общества. Изучая роль юридического образования, мышления и поведения, это исследование показывает, что хорошо развитая правовая культура может помочь повысить вовлеченность граждан, социальную сплоченность и верховенство закона.

KIRISH

Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatining shakllanishi va rivojlanishida asosiy o'rin tutadi. U kishilarning huquq va huquqiy institutlarga munosabatini belgilovchi qadriyatlar, me'yorlar va munosabatlar majmuini o'z ichiga oladi. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish adolat, tenglik, inson huquqlarini hurmat qilish tamoyillariga asoslangan jamiyat qurishning muhim jihati hisoblanadi. Ushbu maqolada huquqiy madaniyatning namoyon bo'lishi va uning fuqarolik jamiyati rivojlanishidagi vazifalari ko'rib chiqiladi. Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatining shakllanishi va rivojlanishining ajralmas qismidir. U jamiyatdagi shaxslar va institutlarning xatti-harakatlarini boshqaradigan huquqiy normalar, qadriyatlar va amaliyotlarni jamoaviy tushunish va qabul qilishni o'z ichiga oladi. Demokratik boshqaruvning amal qilishi va inson huquqlarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan qonun ustuvorligining asosini kuchli huquqiy madaniyat tashkil etadi.[1]

ASOSIY QISM

Huquqiy madaniyat tushunchasi va mazmun mohiyati

G.I.Muromsev ham shunday ushbu masalaga shunday munosabat bildirib “Huquqiy madaniyat huquq va madaniyat o‘rtasidagi bog‘lovchidir. Huquqda u madaniyat elementini, madaniyatda esa huquq elementini ifodalaydi. Huquqiy madaniyat konsepsiyasini ko‘rib chiqish, uni aniqlashga yondashish huquq nuqtai nazaridan ham, madaniyat pozitsiyasidan ham mumkin degan xulosaga keladi. Birinchisi huquqshunoslar uchun, ikkinchisi faylasuflar uchun xosdir.”[2] Ushbu olim ham huquqiy madaniyat tushunchasini ham huquqshunoslik doirasida ham falsafiy nuqtai nazardan o‘rganish mumkinligini ta’kidlab o‘tmoqda.

Yana boshqa bir g‘arb manbaalarida “huquqiy amaliyot huquqiy dunyo o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni o‘rganishga qaratilgan qiyosiy mashg‘ulotlarda huquqiy madaniyat g‘oyasini qo‘llashda maqsad qiyosiy huquqda ko‘pincha “huquq oilalari” kabi charchagan toifalardan tashqariga chiqish va odatda qiyosiy huquqshunoslikning tasniflari va tavsiflarida yetishmayotgan “harakatdagi qonun” va “jonli qonunga” e‘tiborni jalb qilishdir.”[3]

A.Saidov va U.Tajihanovlarning fikricha huquqiy madaniyat tuzulishini, uning mohiyatini adolatli fuqarolik jamiyati va demokratik huquqiy davlat qurishda tutgan o‘rni va vazifasini aniqlagan holda ko‘rib chiqish kerak. Ularning fikricha huquqiy voqelikning turli jihatlari huquqiy madaniyatning tarkibiy qismlari bo‘lib hisoblanadi va ular quyidagilar:

birinchidan, yuridik normalar tizimi bo‘lmish huquq;

ikkinchidan, huquqiy munosabatlar, ya’ni qonun bilan tartibga solingan ijtimoiy munosabatlar tizimi;

uchinchidan, huquqni muhofaza qilish va ta’minlash faoliyati bilan shug‘ullanuvchi davlat va jamiyat institutlari bo‘lmish yuridik muaasasalar;

to‘rtinchidan, huquqiy ong, ya’ni huquqiy voqelikni ma’naviy jihatdan aks ettiruvchi tizim;

beshinchidan, huquqiy xatti-harakat (ham qonuniy, ham qonunga xilof) [4]

Huquqiy madaniyat - bu muayyan jamiyatga xos bo‘lgan huquqiy bilimlar, e’tiqodlar va xatti-harakatlar tizimi. Bunga quyidagilar kiradi:

Huquqiy bilim va ta’lim: fuqarolarning o‘z huquq va majburiyatlarini bilishi, shuningdek, huquq tizimining faoliyati.

Huquqiy e’tiqod va qadriyatlar: qonun ustuvorligi, adolat va qonun oldida tenglik kabi huquqiy qoidalar va tamoyillarni qabul qilish va hurmat qilish.

Huquqiy xulq-atvor: huquqiy normalarga haqiqiy rioya qilish va jamiyatning huquqiy hayotida ishtirok etish.

Huquqiy madaniyatning ko‘rinishlari

Huquqiy ta’lim:

Maktab va universitet ta'limi: ta'lim dasturlariga yuridik fanlarning kiritilishi asosiy huquqiy bilimlarni shakllantirishga va huquqning ahamiyatini tushunishga yordam beradi.

Kasbiy tayyorgarlik: Advokatlar va yuridik sohaga oid boshqa mutaxassislar uchun malaka oshirish kasbiy muhitda huquqiy madaniyatni mustahkamlashga yordam beradi.

Huquqiy xabardorlik:

Axborot kampaniyalari: fuqarolarning huquq va majburiyatlari to'g'risidagi ma'lumotlarni tarqatish uchun ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish.

Jamoat tashkilotlari: aholining huquqiy savodxonligini oshirishda huquqiy ta'lim va fuqarolar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi nodavlat notijorat tashkilotlari va boshqa tashkilotlar muhim o'rin tutadi.[5]

Huquqiy xatti-harakatlar:

Qonunlarga rioya qilish: Fuqarolar va tashkilotlar tomonidan huquqiy normalarga chinakam rioya etilishi huquqiy madaniyatning yuksakligidan dalolatdir.

Faol fuqarolik: fuqarolarning saylovlar, jamoatchilik muhokamalari, sud jarayonlarida ishtirok etish va fuqarolik faoliyatining boshqa shakllari orqali jamiyatning huquqiy hayotidagi ishtiroki.[6]

Fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda huquqiy madaniyatning vazifalari

Ta'lim funksiyasi: Huquqiy madaniyat fuqarolarda huquq va huquqiy institutlar to'g'risida boshlang'ich bilimlarni shakllantirishga yordam beradi, bu ularga o'z huquqlarini samarali himoya qilish va jamiyatning huquqiy hayotida ishtirok etish imkonini beradi.

Tartibga solish funksiyasi: Huquqiy madaniyatdan kelib chiqqan huquqiy norma va qadriyatlar ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish, nizolarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiylashtirish funksiyasi: Huquqiy madaniyat fuqarolarning ijtimoiylashuviga, ularda jamiyat oldidagi mas'uliyat, boshqa odamlarning huquq va erkinliklarini hurmat qilish hissini shakllantirishga yordam beradi.[7]

Mobilizatsiya funksiyasi: Huquqiy madaniyatning yuqori darajasi fuqarolarning ijtimoiy-siyosiy hayotda faol ishtirok etishiga, fuqarolik jamiyati va demokratiya institutlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Integratsiya funksiyasi: Huquqiy madaniyat jamiyatni umumiy huquqiy qadriyatlar va tamoyillar asosida birlashtiradi, ijtimoiy hamjihatlik va barqarorlikka yordam beradi.

XULOSA

Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyati rivojlanishining ajralmas qismidir. U ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish, huquq-tartibotni ta'minlashda asosiy o'rin tutadigan huquqiy

bilim, e'tiqod va xulq-atvorni shakllantirishga xizmat qiladi. Huquqiy madaniyatni tarbiyalash, fuqarolarning huquqiy ongi va jamiyatning huquqiy hayotidagi faol ishtiroki orqali huquqiy madaniyatni yuksaltirish adolatli va demokratik jamiyat qurish yo'lidagi muhim qadamdir.[8]

Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatining rivojlanishi va ta'minlanishining asosidir. U jamiyatdagi shaxslarni tarbiyalaydi, tartibga soladi, ijtimoiylashtiradi, safarbar qiladi va integratsiya qiladi, adolat, adolat va faol ishtirok etish tuyg'ularini tarbiyalaydi. Huquqiy ta'lim, ong va xulq-atvorni oshirish orqali jamiyatlar o'zlarining huquqiy madaniyatini mustahkamlashi, fuqarolik institutlari faoliyatini kuchaytirishi mumkin.[9] Shunday ekan, adolatli, demokratik va hamjihat jamiyat barpo etish uchun mustahkam huquqiy madaniyatni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Иванников И. А. Концепция правовой культуры //Известия высших учебных заведений. Правоведение. – 1998. – №. 3. – С. 12-16.

2. Муромцев Г.И. Правовая культура как объект научного исследования. Правовые культуры: история, эволюция, тенденции развития. Материалы межвузовской научной конференции. М., 2003. С.27.

3. David Nelken, 'Understanding/ Invoking Legal Culture' David Nelken (ed), special issue on Legal Culture, Diversity and Globalization (1995) 4 Social and Legal Studies -P.435-452;

4. U.Tadjihanov, A.Saidov. Huquqiy madaniyat nazariyasi.1-tom. T: IIV Akademiyasi.1998, -B.36

5. Титаренко, Татьяна Александровна. "Формирование правовой культуры сотрудников ОБД." Психопедагогика в правоохранительных органах 3 (2011): 48-52.

6. Akbarali O'g'li S. F. Prospects for improving the technologies of developing legal thinking for schoolchildren (on the example of the province of Namangan) //Current research journal of pedagogics. – 2023. – Т. 4. – №. 01. – С. 94-97.

7. Akbarali O'g'li S. F. ORGANIZATION OF EXPERIMENTAL WORK AND ANALYSIS OF RESULTS ON THE IMPROVEMENT OF TECHNOLOGIES FOR IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF LEGAL EDUCATION AND TRAINING OF SCHOOLCHILDREN //Frontline Social Sciences and History Journal. – 2023. – Т. 3. – №. 04. – С. 54-61.

8. Саакян М. В. Правовое воспитание и обучение как средство формирования правовой культуры //Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. – 2009. – №. 3. – С. 107-110.

9. Потомахин В. В. Формирование правовой культуры студентов неюридического профиля подготовки //Автореферат дис.... канд. пед. наук. – 2009. – Т. 13. – №. 08.